

Истинске жртве никада не умиру

Бесједа Његовог високопреосвештенства Митрополита црногорско-приморског г. Јоаникија, тадашњег епископа будимљанско никшићког, на отварању округлог стола „70 година од фашистичког геноцида у Велици 28. јула 1944“, одржаног 27. јула 2014. године у Велици

Фашистички злочини над српским народом у Горњем Полимљу у Другом свјетском рату извршени су у оквиру ширег плана покорвања балканских држава и народа и у оквиру ужег пројекта фашистичке творевине Велике Албаније. Фашистичке земље Њемачка и Италија оставиле су кржаве трагове по цијелој нашој широј Отаџбини, а у Црној Гори Велика и Пивска Дола остаће заувјек као страшна знамења окупационих злочина и нечовјештва. Окупатор на овом подручју успио је да, у корист своје наказне намјере, активира свако зло, које се таложило у душама појединих група и племена и да га окрене против српског становништва.

Када говоримо о Велици и Полимљу у Другом свјетском рату дужни смо да посебно обратимо пажњу на злочине њемачке Принц-Еуген дивизије, којој су,

у том безакоњу, безрезервно послужили крвожедни остаци балистичко-вулнетарске Скендер-бег дивизије. Њихова недјела и крвави трагови још нијесу довољно изучени, највише због тога што је послеријатним властима био већи интерес да се изграђује привид братства и јединства, него истина о злочину. На тај начин су величке жртве намјерно потискиване у заборав.

Организовано прикривање и прећуткивање злочина у Велици од стране послеријатне комунистичке власти, застрашивање и кажњавање свједока из пострадалих породица, уколико су јавно проговориле о злочиначкој прошлости амнестираних и повлашћених злочинаца, показује се као нови злочин који је извршен над величким жртвама и њиховим преживјелим сродницима.

Због правног суноврата, дубоког моралног посрнућа и тешког гријеха комунистичких власти према Велици, Величани су у послеријатним деценијама преживљавали трауме, јер су били суочени са ситуацијом да се на њихове очи жртве потискују, понижавају и умањују, а да се многи од убица њихове дјеце, браће, сестара и родитеља слободно шетају и уживају државне повластице као заслужни грађани, творци братства и јединства.

Но, и поред очигледне намјере званичне политике, истина о величким жртвама налазила је пута да допре до јавности на различите начине, с тим што морамо примијетити да ни до данас страдање недужног становништва Велике и Полимља није разјашњено у свим аспектима. Прије свега, није сигурно да су на одговарајући начин пописана сва имена величких жртава, нити се може рећи да су досадашњи спискови коначни и у свему поуздани. Уз то, у појединим списковима величких и полимских жртава фашистичко-балистичко-вулнетарског терора њихов национални идентитет дефинисан је одредницом Црногорац-Црногорка, што не може бити прихватљиво јер је црногорска националност успостављена одлуком комунистичких власти тек по завршетку рата, а до тада сви православни у Црној Гори, па и у долини Лима, у званичним књигама уписивани су као Срби и никоме то није сметало. Уколико се они који су рођени и пострадали као православни Срби накнадно другачије именују у националном смислу, то представља грубу повреду идентитета, а у овом случају – још једно огрешење према невиним жртвама.

Сврставање Величана побијених 28. јула 1944. у жртве фашистичког терора није погрешно, али је уопштено и недовољно је да истакне карактер величке жртве. Командна одговорност и фашистичка бездушност њемачке окупаторске војске непобитно је видљива у геноциду над Величанима, али је овај погром нарочито препознатљив по азијатској суровости и башибозлучкој

нарави злочинаца, балиста и вулнетара.

Примјер Велике и Горњег Полимља даје нам прилику да направимо разлике између жртава рата које су са оружјем у руци, бранећи своју Отаџбину, пале на бојном пољу у борби против окупатора, и оних који нијесу имали могућност да се бране од крволочног и наоружаног непријатеља, нарочито када се ради о дјечи, женама, трудницама, старцима и осталој нејачи. Поносна и страдална Велика изобилује у оба поменута вида жртава. За другу категорију жртава народ каже: „Побијени на правди Бога“, а Света књига свједочи да њихова крв вапије од земље ка небу за правдом Божјом, као крв Авељева. Бог се овом вапају од памтивијека одазива својом правдом и милошћу према жртвама, а небо их прима и прославља са ликом Светих мученика.

Подизање споменика страдалим Величанима на Чакору, гдје су жртве геноцида над Величанима уписане заједно са палим борцима за слободу Отаџбине, као и подизање спомен-обиљежја код школе у Велици, гдје је дата недовољно јасна назнака о поменутом геноциду, књижевни споменик Вељка Мијовића величким жртвама – роман под насловом „Црни вјетар“, поједини краћи и дужи новински чланци на тему величког страдања, велики труд пуковника Бранка П. Пауновића око прикупљања свих релевантних података о злочину над Величанима, имали су велики значај за очување памћења – да се не забораве величке жртве, али ни њихови целати.

Посебан значај има подизање цркве у част Св. Кирика и Јулите, а за спомен величким мученицима. Градња, освећење цркве, свенародни велички сабори на дан помена величких жртава, највише су допринијели не само томе да се обнови свијест о величкој трагедији, него и да се укупно страдање Велике и Полимља које врхуни у 28. јулу 1944. сагледа у свјетлу православне вјере. Дошли смо до очигледне извјесности да су Велици њене невине жртве дале нови живот, као што се то увијек догађа да се чиста жртва увијек претвара у нови живот. У искуству православне вјере истинске жртве никада не умиру, него својом смрћу прелазе у нови живот у Господу.

Од дана када је започета спомен-црква у Велици, пред нашим очима (ко има очи да види, нека види), догађа се оно што карактерише култ мученика и светитеља: дан смрти и понижења претвара се у дан живота и славе, пораз се претвара у трајну побједу. Ко би други могао да сабере Велику и Полимље, да нас обједини, измири, да нас врати Богу и једне другима, осим ових жртава које због тога већ прослављамо као Свете новомученике.

Мученици Христови из 4. вијека трогодишњи Свети Кирик и његова мајка

Јулита, 28. јула 1944, на дан њиховог спомена стадоше на чело око пет стотина величких мученика, међу којима посебно помињемо 118-оро дјеце, од којих је 14-оро млађе од године, најмање четворо бајонетом извађено из мајчине утробе. Њихова невина крв сјединила се са крвљу Голготског мученика, од које су добили освећење и живот вјечни.

Зар се није својим мукама уподобио Христовој жртви Мато Симоновић дјечак од четири године, коме злочинци откинуше ноге до кољена и на шљиву наглавачке објесише да у мукама сконча. Његовог млађег брата Милорада убише у наручју мајке Милице. Овој мајци крвници ножем распорише утробу, те је тако дотукоше и њу и још нерођено дијете које је носила.

Тома Вучетића, дјечака од девет година живог одраше, а млађег му брата убише. Њих обојицу на звјерски начин усмртише пред очима њихове несрећне мајке, па на крају и њу погубише.

Величкој дјечи и мајкама за Христа закланој придружише се и одважне дјевојке, које храбро изабраше смрт да би своју част сачувале.

Међу њима Пољка Живаљевић, дјевојка приспјела за удају избјеже животињску пожуду насилника, те скочи кроз прозор куће; стиже је куршум и нађе смрт, али сачува дјевојачку част и задоби слободу у Христу.

С њом заједно неувенљиве вијенце задобише од вјечног Женика душа људских дјевојке и сестре Милева и Даница Томовић, ножевима избодене и живе у ватру бачене.

Жртвама Велике и Полимља од 28. јула 1944. прибројавамо и све остале невинне жртве из тог краја, које пострадаше у току Другог свјетског рата од окупатора и њихових помоћника, који су се у сличним приликама увијек придруживали свакој сили која је газила и тлачила српски народ. Обавезни смо увијек да уз величке жртве поменемо и 27-оро српске дјеце, која су глађу уморена у плавском затвору од стране Италијана. То су дјеца исте вјере и језика, истог васпитања, поријекла, поднебља и наслеђа – са истом геноцидном намјером уморена глађу, као што су и величка нешто касније побијена. Најважније од свега је то што их као невинне жртве обједињује име Исуса Христа и крв Његова.

Ми смо овдје посебно поменули дјецу, мајке и неколико њихових имена, да бисмо што јасније указали на карактер чисте жртве, али је укупно величко мучеништво једно и недјељиво. Као што су се у календару сјединили са Светим Кириком и Јулитом, тако се у опширном српском мартирологију

сједињују са јасеновачким, јадовинским, пребиловачким, крагујевачким, пивским и осталим српским мученицима из Другог свјетског рата. Свјетлост Христова коју су у Другом свјетском рату велички и горњеполимски мученици задобили на небу обасјала је и нас овдје сабране, све њихове сроднике, цио свијет, а посебно Велику и Горње Полимље залирене њиховом невином крвљу.

Извор: велика.ме

+++

Свети архијерејски сабор 24. маја 2017. године, прибројао је лику Светих новомученика српских жртве нацистичког терора из Велике, Ржанице и других села Горњег Полимља пострадалих 28. јула 1944. године, придружујући им и 28 дјеце уморене глађу у плавском затвору 1941. године. Нацистичка Принц Еуген дивизија је, на празник Светих мученика Кирика и Јулите, за само два сата у овим селима (према непотпуном списку) звјерски поклатила или живе у ватру бацила 427 нејачи – дјеце, жена, стараца и осталог ненаоружаног становништва. Само дјеце и омладине до 20 година је 171 на правди Бога побијено.

Велика, као најстрадалније село у Горњем Полимљу, постала је мјестом саборног помињања свих горњеполимских жртава пострадалих од нацифашиста током Другог свјетског рата.

Дан спомена Светих новомученика величких и горњеполимских је 28. јул – на дан Светих Кирика и Јулите.

У сјећање на њихово мучеништво градњу Цркве Светих Кирика и Јулите започели су потомци. Блаженопочивши Митрополит Амфилохије освештао је темеље 28. јула 1994. године, а цркву су 28. јула 2001. године освештали блаженопочивши Митрополит Амфилохије и Владика Јоаникије, тадашњи епископ будимљанско-никшићки.

mitropolija.com